

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 25.

Fredagen den 26 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 217, med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 kap. samt 9 kap. 7 § och 10 kap. 14 § strafflagen m. m.;

nr 220, angående anslag till vissa kraftledningar m. m. för militära behov; nr 221, angående anslag till anskaffning av två kortvågssändare för radiotelegrafi;

nr 222, angående anslag å tilläggsstat II till understöd åt fiskare; samt

nr 224, med hemställan om riksdagens samtycke till utfärdande av förordnande jämlikt 1 § lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.

Justerades protokollet för den 20 och den 23 innevarande månad.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 194, till Konungen i anledning av väckta motioner angående stads rätt att utträda ur landsting.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 195, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i gällande tulltaxa m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens utrymningskommission m. m.; och

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur;

nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i villkoren för kraftleverans från Hjältorps ström i Fritsla socken av Älvsborgs län;

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter; samt

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 214, angående långtjänstpremie åt vissa till beredskapstjänst inkallade värnpliktiga vid marinen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 218, angående anslag å tilläggsstat II till åtgärder för förhindrande av skogsbrand.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 219, angående omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 113—121 samt bankoutskottets utlåtanden nr 27 och 28.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 217 och 224 till behandling av lagutskott, varemot propositionerna nr 220—222 nu på begäran bordlades.

Herr *Mannerskantz* väckte en motion, nr 200, angående borttagande av straffbestämmelserna för befordran med lastautomobil av last, vars vikt överstiger den för automobilen fastställda maximilasten.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 27 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 220, angående anslag till vissa kraftledningar m. m. för militära behov; och nr 221, angående anslag till anskaffning av två kortvågssändare för radiotelegrafi.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 222, angående anslag å tilläggsstat II till understöd åt fiskare.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Mannerskantz* motion, nr 200, angående borttagande av straffbestämmelserna för befordran med lastautomobil av last, vars vikt överstiger den för automobilen fastställda maximilasten.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m. m. (moratorielag). *Förslag till moratorielag.*

Genom en den 17 april 1940 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 213, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m. m. (moratorielag).

Med förmälan, att utskottet vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma, hade utskottet i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att förevarande proposition, nr 213, måtte av riksdagen bifallas.

Herr Schlyter: Herr talman! I förslaget till moratorielag förekommer en misskrivning, som torde böra rättas. I 4 § har nämligen där medgiven frist för bevarande av talan m. m. angivits till »trettio dagar» i stället för »en månad».

Jag får därför yrka, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag med den ändringen, att orden »trettio dagar» i 4 § utbytas mot »en månad».

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet endast yrkats, av herr *Schlyter*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att de i 4 § av lagförslaget förekommande orden »trettio dagar» utbyttes mot »en månad».

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan oförändrad samt vidare enligt herr *Schlyter*s yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om ändring av 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m.;

nr 114, i anledning av väckta motioner om åtgärder till förhindrande av att statsanställdas befodringsutsikter eller lönetursberäkning ogynnsamt påverkas av militärtjänstgöring m. m.;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för utbildning av viss ersättningspersonal; och

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av viss statens anstalt för sinnesslöa flickor tillhörig mark.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 223, angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten;

nr 225 med förslag till lag om meddelande av förordnande att lantarbets-tidslagen den 15 juni 1939 (nr 255) icke skall äga tillämpning; och

nr 226, angående anslag till arkivfotografering av vissa handlingar.

*Ang. vissa
anslag till
folkskolevä-
sendet m. m.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 8 mars 1940 dagtecknad proposition (nr 155) hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att fatta beslut på sätt i propositionen under 32 särskilda, med 1—32 betecknade punkter närmare angivits.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat ett uppskov med genomförandet av en av 1939 års lagtima riksdag godkänd utsträckning från och med den 1 juli 1940 av lästiden vid folk- och småskolor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *H. Witzell* m. fl. (I: 184) och den andra inom andra kammaren av herr *L. V. Lindén* m. fl. (II: 240), vari hemställts, att riksdagen vid beslut i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 155 rörande vissa anslag till folkskoleväsendet måtte i skrivelse uttala, 1:o) att riksdagen, med vidhållande av den uppfattning, som kommit till uttryck i punkt 159 av riksdagens skrivelse nr 8 år 1939, funne önskvärt, att småskollärarinnor icke ålades skyldighet att utan särskild ersättning undervisa i slöjd mer än två timmar utöver den i tjänstgöringsreglementet angivna minimitjänstgöringstiden, samt 2:o) att riksdagen icke biträdde Kungl. Maj:ts förslag i vad det avsåge uppskov med genomförandet av den året 1939 beslutade regleringen av den årliga lästiden vid folk- och småskolor från och med den 1 juli 1940;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *W. Egnell* m. fl. (I: 107) och den andra inom andra kammaren av herr *J. E. Andersson* i Ovanmyra m. fl. (II: 170), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville uttala, 1:o) att ett påskyndat genomförande av lästidens utökning inom folk- och småskolan med hänsyn till

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)
 nuvarande tidsläge icke borde ifrågakomma; samt 2:o) att i anslutning här-
 till bestämmelserna om obligatoriskt genomförande av sjunde skolåret och
 lästidens förlängning tills vidare skulle sättas ur kraft;

dels en inom första kammaren av herrar *W. Nisser* och *E. Sjödahl* väckt
 motion (I: 183), vari hemstälts, att riksdagen ville besluta, att rörligt till-
 lägg skulle tillkomma timlärare vid folk- och småskoleseminarier samt tim-
 lärare i läsämne vid folkskolor, under förutsättning att timlärarens anställ-
 ning avsåge minst en termin och att densamma prövades utgöra lärarens
 huvudsakliga sysselsättning eller förvärvskälla, samt att riksdagen ville vid-
 taga härav föranledda höjningar av ifrågakommande anslag, från vilka rörligt
 tillägg bestredes;

dels en inom andra kammaren av herr *K. G. Viklund* väckt motion (II: 108),
 vari hemstälts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att
 en undersökning måtte företagas rörande skolbarns inackorderingsförhållan-
 den i enskilda hem samt att sådana bestämmelser angående denna inackor-
 deringsform måtte utfärdas, att föräldrarnas berättigade krav rörande de bort-
 lämnade barnens tillsyn, vård och fostran beaktades;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av
 herr *V. Söderkvist* m. fl. (I: 96) och den andra inom andra kammaren av
 herr *T. Ekdahl* m. fl. (II: 103), vari hemstälts, att riksdagen måtte med
 beaktande av i motionerna anförda synpunkter hos Kungl. Maj:t anhålla om
 skyndsamt utredning och förslag rörande skyldighet för skoldistrikt att till
 underlättande av lång och besvärlig skolväg anordna skolskjutsar;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren
 av herr *E. G. C. Brandt* m. fl. (I: 97) och den andra inom andra kammaren
 av herr *G. Arnemark* m. fl. (II: 113), vari hemstälts, att riksdagen måtte
 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära vissa i motionerna närmare
 angivna åtgärder beträffande upplåtande av folkskolornas gymnastiklokaler
 till den frivilliga gymnastikrörelsen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet avfattat sin hemställan i
 särskilda med A 1—A 32 och B betecknade punkter. I punkterna A 15 och
 B hade hemstälts,

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med av-
 slag å dels motionerna I: 184 och II: 240, i vad avsåge yrkandet angående
 reglering av den årliga lästiden, dels ock motionerna I: 107 och II: 170, i vad
 avsåge yrkandet angående det sjunde skolåret,

15. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för
 budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 129,000,000 kronor;

B. att motionerna I: 107 och II: 170, i vad avsåge yrkandet angående regle-
 ring av den årliga lästiden, I: 184 och II: 240, i vad avsåge skyldighet för
 småskollärarynnor att undervisa i slöjd mer än två timmar utöver minimi-
 tjänstgöringstiden, I: 183, II: 108, I: 96 och II: 103 samt I: 97 och II: 113
 måtte anses besvarade med vad utskottet förut i utlåtandet anført.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herrar *Oscar Olsson*, *Asplund*
 och *Pauli*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i angivna delar hava den
 ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

A. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 184 och II: 240, i vad avsåge yrkandet angående reglering av den årliga lästiden, ävensom med avslag å motionerna I: 107 och II: 170,

15. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av 129,400,000 kronor;

B. att motionerna I: 184 och II: 240, i vad avsåge skyldighet för småskollärarinnor att undervisa i slöjd mer än två timmar utöver minimitjänstgöringstiden, I: 183, II: 108, I: 96 och II: 103 samt I: 97 och II: 113 måtte anses besvarade med vad utskottet i det av reservanternas förordade utlåtandet anfört.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Det föreliggande utskottsutlåtandet är åtföljt av en reservation. Saken synes mig vara av den betydelse, inte från penningssynpunkt utan från rättfärdighetssynpunkt, att riksdagen borde försöka ägna någon uppmärksamhet åt den, så att riksdagsmännen åtminstone veta vad de göra, när de följa statsutskottets förslag i denna fråga.

Det gäller, om riksdagen skall upphäva ett beslut, som innebär lönerule- ringens genomförande för de sämst ställda folkskollärarna här i landet, vilka i föl av herrarna här i kammaren liksom i andra kammaren fingo löfte om att de i år skulle flyttas upp i en högre lönegrad. Det har funnits besparings- sakkunniga, som sett över vad som kan sparas på folkskolans område, men de besparings-sakkunniga ha inte ansett sig kunna föreslå den besparing, som departementschefen här förutsätter och som statsutskottet förordar på stats- kontorets hemställan.

Här har statsutskottet inbjudit riksdagen att fatta ett beslut, vari riksdagen först förklarar, att riksdagen egentligen inte kan göra vad riksdagen sedan skall besluta. Allting kan ju gå för sig i sparsamhetens tecken nu för tiden, men jag tycker ändå, som jag sade från början, att riksdagen skulle ha litet reda på vad den gjorde, innan den gick till votering i denna fråga.

Utskottet understryker i sitt utlåtande på sidan 9 vad departementschefen förut har sagt. Det heter där: »Särskilt betydelsefullt synes det utskottet emellertid vara, att de pedagogiska betingelserna för undervisningen icke mera kännbart försämras, framför allt icke när det gäller skolor, som nu arbeta under mindre gynnsamma förhållanden, d. v. s. i främsta rummet vissa lands- bygdsskolor.» Det är emellertid just dessa skolor det nu gäller att låta för en obestämd tid bli kvar vid $34\frac{1}{7}$ veckors lästid, en lästid, som riksdagen i föl beslöt att de skulle överge från och med 1940. Således säger riksdagen först ifrån, att besparingarna inte få gälla en försämring för de sämst ställda sko- lorna, i synnerhet landsbygdsskolorna, och sedan föreslår statsutskottet, att det är just detta vi skola göra.

Vad säger nu utskottet självt om denna sak? Utskottet erinrar om att 1939 års riksdag betonat, att spörsmålet om lästidens utsträckning borde betraktas som en pedagogisk fråga och inte som en löneruleteringsfråga, och sedan för- klarar utskottet, att det är naturligtvis främst ur pedagogisk synpunkt, som de betänkligheter kunna framställas, vilka reservanternas gjort till sina. Men ehuru de pedagogiska synpunkterna äro de väsentliga, så äro dessa pedago- giska synpunkter dock åtföljda av ett riksdagens direkta löfte till de 1,200 — det är endast så många numera — sämst ställda folkskollärarna just i dessa skolor. 1,200 personer, det är ju en liten grupp utan större inflytande och utan någon egentlig representation här i riksdagen. Det är ju ganska naturligt,

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

att våra övriga 15,000 folkskollärare, som fått sitt på det torra, i denna fråga inte kunna gå fram på ett sådant sätt, som om det gällde en orättvisa emot dem. Men fastän jag inte är folkskollärare, anser jag, att då jag i fjol, liksom herrarna i övrigt, var med om att ge de sämst ställda folkskollärarna detta löfte, så kan jag inte rygga det löftet, fastän det kostar 400,000 kronor att uppfylla det.

Det är naturligtvis summans storlek som har varit av betydelse inte bara för statskontoret, utan i synnerhet för departementschefen. Vad summans storlek beträffar, måste den dock ses i proportion till det hela. Och hur stort är hela det löneanslag, som det här gäller? Jo, löneanslaget är 129 miljoner kronor, varav 400,000 kronor inte utgör mer än en fjärdedels procent. Det är således för att rädda denna fjärdedels procent av det stora löneanslaget på 129 miljoner kronor, som riksdagen föreslås att bryta sitt löfte till de sämst ställda folkskollärarna. Det är litet ironiskt, att i samma ärende, vari de sämst ställda folkskollärarna icke få sitt löfte uppfyllt, påminnas de om småskollärarinnorna, som fått alldeles samma löfte, men beträffande vilka inte ens statskontoret förutsatt att man skall rygga löftet. Jag har inte alls tagit upp den saken i statsutskottet, ty jag har faktiskt börjat bli en smula mörkrädd. Jag var nämligen rädd för att om jag fäste uppmärksamheten på denna inkonsekvens, skulle någon kvick och sparsam själ vara framme och föreslå, att man skulle handla på samma sätt mot småskollärarinnorna. Herrarna i bankarna le en aning åt en sådan orimlig förutsättning. Men är förutsättningen egentligen orimligare, när det gäller småskollärarinnorna, än när det gäller dessa 1,200 svikna folkskollärare?

Det är ju ganska naturligt, om riksdagen anser, att denna ur många synpunkter obetydliga grupp på 1,200 folkskollärare kan få behandlas på detta sätt, när det i alla fall gäller 400,000 kronor. Och 400,000 är 400,000, vare sig det gäller ett 129-miljonersanslag eller ej. Men jag vill hemställa till herrarna att tänka efter, vad herrarna skulle ha sagt om ni själva varit med i en sådan grupp. Herrarna kunna naturligtvis förklara, att »vi äro så fosterländska, så att det inte hade rört oss i ryggen, om riksdagen tagit tillbaka ett löfte till oss i sådant fall». Men jag tror att ett sådant resonemang skulle ha haft mera tyngd över sig, om det hade gällt någonting annat än att i ord demonstrera sin offervilja. Jag kan inte inse, att dessa 400,000 kronor spela den roll i budgeten, att riksdagen för den sakens skull skall behöva rygga sitt löfte till de 1,200 folkskollärare, som äro sämst ställda, samtidigt som riksdagen slår sig själv på munnen genom att i sitt beslut överkorsa den motivering, i vilken riksdagen säger ifrån, att besparingarna inte skola gå ut över de sämst ställda skolorna, i synnerhet på landsbygden.

Herr talman! Jag anser mig sålunda, vare sig jag har någon utsikt att vinna gehör hos kammaren eller inte, skyldig att yrka bifall till den av mig och ett par andra av utskottets ledamöter vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Den föregående ärade talaren anförde bland annat, att riksdagen borde hålla reda på, innan det voterades i denna fråga, vad som beslöts vid föregående års riksdag. Han förklarade, att riksdagen då hade lovat folkskollärarna denna löneförbättring, och nu skulle riksdagen, om riksdagen bifaller vad utskottet här har föreslagit, svika detta löfte.

Jag vill erinra den ärade talaren om vad vi sagt både från utskottsmajoritetens och reservanternas sida, nämligen att denna fråga inte i första hand är en lönefråga, utan en pedagogisk fråga. I detta utskottets uttalande ha alltså även herrar reservanter instämt. Det är först i andra hand en lönefråga. Det

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

är emellertid riktigt, att det rör sig om ett antal av 1,200 folkskollärare, som inte kunna komma upp i en högre löneklass, eftersom deras skolor icke komma att läsa 36 $\frac{4}{7}$ veckor. Emellertid har ingen förbjudit vederbörande kommuner att övergå till denna läsform. Det står fortfarande för dem fritt att, när helst de vilja, övergå från 34 $\frac{4}{7}$ till 36 $\frac{4}{7}$ veckors lästid. Hade man här satt en spärr och förbjudit kommunerna att vidtaga denna ändring, så kunde man ha klagat över att riksdagen inte vill fullfölja vad riksdagen tidigare har lovat. Som det nu är, anser jag inte att man bör göra ett alltför stort nummer av denna sak.

Vi böra också komma ihåg, och det skall den föregående ärade talaren inte heller förbise, att det är mycket som har inträffat, sedan riksdagen förra året behandlade detta ärende. Och det är mycket som inträffar för varje dag som går och som gör, att man måste iakttaga all möjlig försiktighet med statens medel. Vi, som ha behandlat den åttonde huvudtiteln i statsutskottets andra avdelning, ha mer än väl observerat, att denna huvudtitel nu både utan och innan är väsentligt tunnare än under föregående år. Vi ha fått finna oss i detta med tanke på att vissa andra huvudtitlar, alldeles särskilt den fjärde, pocka på ett ökat utrymme i statsbudgeten. Det går helt enkelt inte att räkna med möjligheten att nu bibehålla en sådan huvudtitel som den åttonde fullständigt obeskuren, utan den får maka åt sig ganska mycket för att ge rum för andra krav. Det är smärtsamt, att man skall behöva konstatera detta. Men man måste finna sig i det oundvikliga.

Den ärade talaren gör vidare gällande, att det belopp man här kan spara, 400,000 kronor, är ett relativt obetydligt belopp, när man jämför det med totalbeloppet, som är 129 miljoner — det skulle utgöra endast en tredjedels procent av det hela. Detta må vara riktigt. Men det gäller dock ett belopp på 400,000 kronor. Och jag vill erinra om att då åttonde huvudtiteln behandlades i andra avdelningen, iakttog vi all möjlig försiktighet, när det gällde att utöka anslagen. Vi vägde tusenlapparna, ja, till och med hundralapparna mycket omsorgsfullt, innan vi avveko från vad propositionen föreslagit. Vi gingo till och med så långt, att vi i åtskilliga fall prutade av någon tusenlapp på de av departementschefen begärda beloppen. Då räknade vi med ett tusental kronor som ett belopp av den beskaffenhet, att man borde spara det, när det fanns en möjlighet därtill. Nu gäller det 400,000 kronor, och det är ju ett väsentligt större belopp.

Jag vill, herr talman, understryka att även om utskottet, såsom utskottet här anför, inte vill motsätta sig ett uppskov med lästidens förlängning, där så kan befinnas önskvärt, så har utskottet därmed inte sagt, att det för all framtid skall bli ett uppskov. När andra tider komma, får man se till, att det av förra årets riksdag fattade beslutet kommer att träda i verkställighet i den utsträckning som man från början hade avsett. Man vet inte, när detta kan inträffa. Under tiden får emellertid, som jag redan har nämnt, vederbörande skoldistrikt frivilligt övergå till den högre formen, i den mån de så finna för gott.

Jag anser därför, herr talman, att det inte finns någon anledning att motsätta sig vad departementschefen och sedermera utskottet ha föreslagit. Jag vill med dessa korta ord yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Witzell: Herr talman! Jag har tillsammans med ett par andra ledamöter av kammaren dristat mig att väcka en motion, vari vi begära vissa ändringar i den föreliggande propositionen — eller jag skulle snarare vilja säga att vi ha vågat hemställa att riksdagen skulle fasthålla vid det beslut, som den fattade vid fjolårets lagtima riksdag, ett beslut om vilket då både statsutskottet och riksdagens båda kamrar och, jag vågar säga, också Kungl. Maj:t voro tämligen ense.

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

Mot ett så gott som enhälligt statsutskott är det, förmodar jag, skäligen utsiktslöst att yrka bifall till motionen, vilket jag dock, herr talman, har för avsikt att göra. Jag kan på grund därav inte underlåta att anföra några synpunkter i anslutning till de i motionen framställda yrkandena.

Det är i två avseenden som vi ansett oss ha anledning påyrka ändringar. I ena fallet gäller det propositionens förslag om uppskov med ikraftträdandet av 1939 års lagtima riksdags beslut, att den årliga lästiden vid rikets folkskolor efter den första juli 1940 skall vara minst $36\frac{4}{7}$ veckor i stället för som nu $34\frac{4}{7}$. Den andra i vår motion berörda frågan är propositionens krav på att småskollärarinnorna skola åläggas att utan ersättning undervisa i slöjd fyra timmar utöver sin lagstadgade tjänstgöring. I båda avseendena gjorde 1939 års lagtima riksdag klara uttalanden, och dessa uttalanden gingo i precis samma anda och mening som vi nu ha framfört i vår motion.

Vad då först beträffar småskollärarinnornas skyldighet att undervisa i slöjd, så uttalade sig riksdagen på följande sätt, och det uttalandet återfinnes i det föreliggande statsutskottsutlåtandet på sidan 44, där det heter, att riksdagen utgick ifrån att »Kungl. Maj:t vid vederbörliga författningsbestämmelsers utfärdande hade sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten av att småskollärarinnorna om möjligt icke, vad skyldigheten att bestrida undervisning i slöjd beträffade, försattes i en jämförelsevis sämre ställning än folkskollärarna, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle vara skyldiga bestrida slöjdundervisning under två veckotimmar utöver minimitjänstgöringstiden».

Mot detta riksdagens klara uttalande utfärdade Kungl. Maj:t emellertid i oktober 1939 åläggande för småskollärarinnorna att i vissa fall meddela undervisning i slöjd fyra timmar utan ersättning, under det att folkskollärarna endast ålades två timmars sådan undervisning. Det nu föreliggande förslaget skärper ytterligare motsättningarna mellan Kungl. Maj:ts och 1939 års riksdags uppfattning i denna fråga. Med de nu gällande bestämmelserna är nämligen ett skoldistrikt oförhindrat att anställa särskild lärare i slöjd, i vilket fall statsbidrag utgår till dennes avlöning. Enligt föreliggande förslag skall statsbidrag för slöjdundervisning däremot först kunna utgå, sedan alla lärare vid vederbörande skola uppnått maximitjänstgöring, och fackläartjänster skola få återbesättas först sedan deras behörighet blivit prövad.

Detta kommer, herr talman, icke att framskapa någon rättvisa vare sig i förhållandet mellan olika skoldistrikt eller för inom dessa tjänstgörande lärare och lärarinnor. Facklärare i slöjd äro redan i stor utsträckning anställda i städer och mera välsituerade landsbygdssamhällen, och dessa få sålunda förmänen att behålla dem, i varje fall till dess vederbörande facklärare avgår. De i sådana samhällen tjänstgörande lärarna komma således icke att bli betungade av den ersättningslösa undervisningsskyldighet, som nu påfordras. På landsbygden blir det däremot regel, att småskollärarinnorna komma att utan ersättning få handha denna undervisning. Däremot bli folkskollärarna även på landsbygden i stor utsträckning befriade från den ersättningslösa undervisningsskyldigheten, emedan de redan ha 30 timmars veckotjänstgöring. De lärare, som tjänstgöra i de bäst avlönade ortsgrupperna, undslippa således denna icke betalade undervisning, medan de, som ha sin tjänstgöring förlagd till de lägst avlönade ortsgrupperna, bli betungade av densamma.

Till detta kommer, skulle jag ytterligare vilja påpeka, att småskollärarinnorna vid 1937 års lönereglering utan tvivel blevo sämre tillgodosedda än vad fallet var med folkskollärarkåren, detta inte minst därför att riksdagen tog hänsyn till att småskollärarinnornas tjänstgöring då beräknades till endast 24 à 26 veckotimmar. Man kan ju med tillfredsställelse notera, att utskottet i sitt utlåtande har konstaterat, att det är en oförmulighet att småskollärarinnorna

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)
åläggas fyra timmars undervisning i slöjd utan ersättning, under det att en folkskollärare för slöjdundervisning i samma utsträckning får ersättning för två av dessa timmar. Och likaledes kan man med tillfredsställelse notera, att utskottet säger sig förutsätta, att detta spörsmål framdeles upptages till bedömande. Men man måste i alla fall beklaga, att utskottet ansett att denna oformlighet tills vidare skall bibehållas.

Vad den andra punkten i vår motion beträffar, ber jag att få framhålla, att 1939 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t beslöt, att lästiden vid folkskolor och småskolor efter den första juli 1940 skulle vara minst $36\frac{1}{7}$ veckor. Det är riktigt, såsom herr Elof Andersson här framhöll, att såväl 1939 års riksdag som dåvarande departementschefen påpekade, att spörsmålet om lästidens utsträckning borde betraktas som en pedagogisk fråga och inte som en löne-regleringsfråga. Jag kan emellertid inte underlåta att betona, att 1939 års riksdags beslut utgjorde ett löfte, såsom herr Oscar Olsson här förut har förklarat, till de av landets lärare, som åtnjuta lön i lägsta lönegraden, om en förbättrad löneställning efter den första juli 1940. Utsträckningen av lästiden skulle nämligen automatiskt ha medfört, att dessa lärare komme att uppflyttas en lönegrad.

Så beklagligt det än är, att dessa lärares förhoppning om löneförbättring går om intet, i fall uppskov med lästidens utsträckning beslutas, anser jag det dock ännu mer ägnat att beklaga, att såväl Kungl. Maj:t som utskottet funnit nödvändigt att tills vidare inhibera den förbättring av landsbygdens skolväsen, som i föl av dem båda betecknades som »synnerligen välbehövlig och för vilken fullgoda skäl blivit anförda», och om vilken förbättring statsutskottet i innevarande års utlåtande säger, att man ur pedagogisk synpunkt kan resa betänkligheter mot ett uppskjutande av det av fjolårets riksdag fattade beslutet. Det är sant, att förhållandena i vårt land och för vårt land äro helt andra nu än för ett år sedan och att de givetvis tvinga till sparsamhet på alla möjliga områden. Men det är beklagligt, att denna sparsamhet skall i fråga om landets undervisningsväsen taga sig uttryck till och med i inhiberande av sådana förbättringar, som av båda statsmakterna betecknats som »synnerligen välbehövliga». Landets största rikedom är det uppväxande släktet. Det är dålig sparsamhet att knappa in på vad som för dess förkovran och utbildning är behövt och till och med välbehövt.

Herr talman! Jag ber att vid punkten A. 15 i utskottets hemställan få yrka bifall till den mening reservanterna inom utskottet företrätt i fråga om lästidens förlängning samt att i punkten 17 få yrka bifall till det i motioner framställda yrkandet, avseende att småskollärarinnorna jämföras med folkskollärare i fråga om skyldighet att undervisa i slöjd utan ersättning.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Redan innan min ärade bänkkamrat höll sitt anförande, hade jag i väsentliga delar bemött vad han haft att anföra. Jag vill i likhet med honom beklaga, att man nödgats frångå vad som beslöts vid förra årets riksdag, men skälen till att man så måst göra har jag redan angivit.

Jag vill också framhålla, vad angår den av honom påtalade orättvisan beträffande småskollärarinnornas tjänstgöring, att jag i långa stycken instämmer med honom. Men för att få ordning på detta förhållande har departementschefen ställt i utsikt en utredning, som snarast skulle komma till stånd, och utskottet har för sin del instämt i vad departementschefen därvidlag anför. Denna fråga torde alltså snarast komma under utredning och i sinom tid bli föremål för riksdagens beaktande.

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

Herr Norman: Herr talman! I fråga om lästidens förlängning eller inte kan jag nöja mig med att instämma med herrar Oscar Olsson och Witzell. Endast en liten anmärkning till herr Oscar Olssons anförande!

Man kunde få den uppfattningen av vad herr Oscar Olsson yttrade, att folkskollärarkåren i sin helhet inte längre vore intresserad för detta spörsmål, därför att det stora flertalet nu hade kommit upp i den enhetliga löneställning, som kåren från början har eftersträvat. Så är inte fallet. Jag tror, att jag kan uttrycka en fullständigt överväldigande mening inom Sveriges lärarkår, såväl vad det gäller manliga och kvinnliga folkskollärare som småskollärarinnor, att det önskemålet — som jag tycker är så naturligt och så berättigat och så riktigt — att befattningshavare med samma utbildning och samma arbetsförhållanden skola tillförsäkras löneställning efter enhetliga principer, det önskemålet håller lärarkåren fast vid och kommer den att hålla fast vid och kommer den att kämpa för, till dess målet är vunnet.

Jag förstår mycket väl, att det i dagens läge inte är mycket att göra åt saken. Jag vill bara framhålla, att den besparing på 400,000 kr., som man här räknar med, är, såsom herr Oscar Olsson här påpekat, ett mycket litet belopp i förhållande till det stora hela och att det säkerligen kommer att bli ännu mindre i verkligheten. Herr Andersson i Fältenborg framhöll, att skoldistriktet fortfarande skola få ha möjlighet att besluta om utsträckning av lästidens längd, och sådant beslut kommer säkerligen också i många fall att fattas. Men varje sådant beslut kommer att minska den beräknade besparingen, och för nästa budgetår kan man kanske räkna med att den stannar vid halva det belopp, som man har utgått ifrån. Efter vad jag kan förstå, blir det då så mycket mindre anledning att ur besparingssynpunkt rubba det beslut, som riksdagen i följande fattade i denna fråga.

Jag begärde ordet närmast för att framföra några synpunkter på de föreslagna bestämmelserna, som skola knytas till statsbidraget för slöjdundervisningen. Innan jag går in på den frågan, vill jag dock erinra om ett annat spörsmål, som sammanhänger med de här föreslagna besparingsåtgärderna. Det rör visserligen blott en liten grupp av befattningshavare inom undervisningsväsendet, men för dem är det så mycket mera betydelsefullt. I dessa besparingsåtgärder ingår nämligen också förslag om att minska examinationskapaciteten vid utbildningen av folkskollärare. Intagningen i seminarierna skall enligt det föreliggande förslaget begränsas i rätt avsevärd utsträckning. Följden därav blir, att de där anställda lärarna få mindre att göra. Vad beträffar de ordinarie ämneslärarna, så inverkar inte detta på deras löneställning. Men för övningslärarna ställer det sig helt annorlunda. I lönetekniskt hänseende är nämligen deras löneställning direkt knuten till tjänstgöringstimmarnas antal. På grund av att det inte blir fullt arbete för dem, kommer deras lön att automatiskt minskas. Departementschefen har varit inne på den saken och säger sig behjärta de olägenheter, som av lönetekniska skäl bli en följd av denna minskade undervisning för övningslärarna. Men det torde få förutsättas, säger han, att skolöverstyrelsen vidtog åtgärder i syfte att bereda vederbörande lärare arbetstillfällen vid andra under överstyrelsens inseende stående läroanstalter å seminariorten. Utskottet har i denna del lämnat departementschefens uttalande utan erinran, och vad jag här ville ha gett uttryck åt är, att riksdagen genom sitt beslut i dag i detta avsnitt också understryker önskvärdheten av att de här ifrågavarande befattningshavarnas intressen i största möjliga mån beaktas, så att lönereduktionen för dem i tillämpningen kommer att bli den minsta möjliga.

Så kommer jag in på vad som här för mig är huvudfrågan ur den synpunkten sett, att det var om den jag närmast önskade tala, när jag begärde ordet,

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)
nämligen de föreslagna bestämmelserna rörande slöjdundervisningen. Herr Witzell har ju redan redogjort för förhistorien. Det väckte åtskillig förvåning, när slöjdkungörelsen kom ut i höstas och innehöll bestämmelser, som så helt skilde sig från vad riksdagen hade uttalat i denna fråga i fjol. I departementschefens uttalande i propositionen finner man en förklaring till varför så blev fallet. Uttalandet finns återgivet på sid. 46 i utskottsutlåtandet. Efter en redogörelse för riksdagens uttalande heter det, att »författningsbestämmelserna utformades i anslutning till vad i åttonde huvudtiteln angivits», d. v. s. den uppfattning, som departementschefen gav uttryck åt i statsverkspropositionen, men som riksdagen inte ville godkänna. Så fortsattes det: »Stora svårigheter befunnos nämligen föreligga att tillgodose det av riksdagen uttalade önskemålet.» Det ligger en mycket allvarlig kritik i detta uttalande. Jag vet inte riktigt, vem som skall drabbas av kritiken, om det är statsutskottet och riksdagen, som formulerar sina önskemål och meningar så oklart, att det inte går att skriva författningar efter dem, eller om uttalandet skall fattas så, att Kungl. Maj:ts kansli och underordnade ämbetsverk inte ha tillgång på så kloka karlar, att de kunna utforma författningar i överensstämmelse med riksdagens önskemål. Kanske det här endast är frågan om en kringgående rörelse, och att förklaringen är en helt annan.

Att det förelåg svårigheter, är ställt utom varje tvivel, ty den kungörelse, som sedan kom, visade sig ju inte heller vara så klar, att man kunde komma underfund med hur den skulle tillämpas. Den har medfört ett fullkomligt virrvarr ute i kommunerna beträffande tillämpningen. I en del skoldistrikt ha de småskollärarinnor, som äro slöjdlärarinnor — det är närmast dem det gäller — under höstterminen fått behålla den lön, som de förut voro garanterade, även i det fall att denna lön, såsom ofta är förhållandet, inneburit ett väsentligt tillskott till statsbidragsbeloppet, som ju är förutsatt vara en minimilön. I andra fall har vad de fått ut under höstterminen återfordrats från dem, och återigen ha de i andra distrikt under hela läsåret fått behålla hela den förut garanterade lönen, och kommunen har iklätt sig den ökade kostnad, som minskningen i statsbidraget innebär.

Man syftade givetvis med denna kungörelse till att spara pengar, och det är ju ett mycket vällovligt strävande särskilt i dessa tider. Nu räknar man med att det skall bli möjligt att genom de ytterligare bestämmelser, som departementschefen här önskar, under det kommande budgetåret spara 600,000 kr. Detta möjliggöres genom en indragning av statsbidraget för högst 128 timmars slöjdundervisning per slöjdgrupp. Men på detta sätt komma i många fall vederbörande befattningshavare inte bara att mista den löneinkomst, som detta statsbidrag skulle innebära, utan också att gå förlustiga det tillskott, som kommunandelen innebär och som i de flesta eller åtminstone i många fall förekommer. I skoldistriktet anser man nämligen, att på grund av villkorsbestämmelserna i allmänhet för statsbidrag ha skoldistriktet inte längre rätt att bevilja något kommunalt tillägg till slöjdarvodet. Därtill kommer, om det nu skall bli så som departementschefen tydligen förutsätter, att skoldistriktet skola åläggas skyldighet att tillse att lärarpersonalen kommer att tjänstgöra i hela den utsträckning som den genom att gå med på den nya löneregleringen enligt reglementet har åtagit sig. Deras arbetstid utsträcker alltså inte bara på det sättet, att de få undervisa vissa timmar i slöjd utan ersättning. Om jag som exempel tar en småskollärarinna, som läser i första klassen i A-skola och således har 24 veckotimmars undervisning i småskola, så skall hon utöver dessa 128 timmar utan ersättning ytterligare fullgöra 14 timmar i veckan de återstående veckorna av läsåret.

Det är ganska förklarligt, att dylika åtgärder från statsmakternas sida

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

väcka mycket bestämd opposition från de befattningshavare det här gäller. Jag är övertygad om att dessa befattningshavare lika väl som andra medborgare i landet inse betydelsen av att det göres besparingar i statens utgifter, där så kan ske, och att de äro lika villiga som andra medborgare att bära de rättvisa bördor, som kunna påläggas dem i dagens situation. Men de kunna inte förstå, vare sig att det är nödvändigt ur besparingsynpunkt eller rättvist ur jämförelsesynpunkt, i förhållande till andra befattningshavare inom folkskoleväsendet, att införa dessa bestämmelser. Skillnaden mellan småskolans personals löneställning och folkskolans personals löneställning är ju redan avsevärd. En skillnad är motiverad, därför att utbildningstiden är ju olika lång. Där- emot tror jag inte man kan göra någon så värst stor skillnad genom att värdera och klassificera arbetet olika. Jag skulle tro, att samtliga medlemmar av denna kammare fullt och fast erkänna, att det arbete, som utföres inom småskolans område, är minst lika betydelsefullt och lika kvalificerat som det, som utföres inom den egentliga folkskolans område. Men på grund av att det är olika krav på utbildning och på grund av att det är olika krav på lästiden per vecka, är givetvis en differens i löneställningen motiverad. Men hur blir det med lästiden i det här fallet? Jo, det blir två timmars skillnad i veckan på tjänstgöringen för en småskollärarinna och för en befattningshavare i den egentliga folkskolan. Och av den tjänstgöring, som småskollärarinnan fullgör, skall en del ligga inom folkskolans område. Två eller fyra veckotimmar skall hon undervisa elever på folkskolestadiet, visserligen i slöjd, men det är väl lika viktigt som någonting annat. Löneskillnaden är mycket väsentlig. På A-ort har en småskollärarinna i skoldistrikt med 39 veckors lästid 3,157 kr. i begynnelselönen och en befattningshavare i folkskolan 4,596 kr. — de kvinnliga befattningshavarna ha inte ännu kommit dit, men de äro i princip tillerkända detta och skola vara difflyttade om ett par år. Det är alltså en löneskillnad på 1,439 kr. Här i Stockholm blir löneskillnaden närmare 2,000 kr. Man kan uttrycka saken så, att för de där två timmar- nas längre lästid per vecka i folkskolan samt för den högre utbildningen o. s. v., får befattningshavaren i folkskolan hälften till av småskollärarinnans lön. Det kan inte vara en rimlig fördelning av lönebeloppen från några utgångspunkter och från några synpunkter sett.

Nu har denna fråga ställts på framtiden. Statsutskottet har förutsatt, att hela detta spörsmål om småskollärarinnornas löneställning — man vet inte riktigt vad utskottet menar, om det skall vara med eller utan slöjd eller överhuvud taget — skall upptagas till bedömande i samband med frågan om en revision av de gällande avlöningsbestämmelserna. Dessa äro som bekant provisoriska. Lärarkåren skall definitivt inplaceras i ett nytt lönesystem, som nära hänger samman med civilförvaltningens allmänna lönesystem. Och när det kommer att ske, skall även denna fråga klaras upp. Jag vill här understryka nödvändigheten därav och att det sker så snart som möjligt.

Lösningen av denna fråga är av betydelse ur olika synpunkter, och vad nu särskilt beträffar frågans sammanhang med slöjdundervisningens organisation, så har den en rätt betydande pedagogisk vikt. Jag är mycket funder- sam över hur den ansvariga skolmyndigheten har kunnat förorda de bestämmelser, som här äro ifrågasatta. I tillämpningen komma de att medföra, att slöjdundervisningen inte på samma sätt som nu tillgodoses ur pedagogisk synpunkt. Särskilt flickornas slöjdundervisning kommer att bli söndertrasad genom att olika befattningshavare undervisa samma grupp olika tider. Bestämmelserna komma att medföra, att befattningshavare, som inte alls äro lämpliga för denna undervisning, komma att vara skyldiga att fullgöra den, till intet som helst gagn för undervisningen men till men för densamma.

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

Nu förstår jag mycket väl, att det är lönlöst att försöka övertyga riksdagens flertal om lämpligheten att här göra någon ändring i vad departementschefen har uttalat som önskemål och statsutskottet har tillstyrkt. Men som en opinionsyttring ansluter jag mig till det yrkande, som herr Oscar Olsson har framställt beträffande lästidens längd, d. v. s. jag yrkar bifall till den av herrar Oscar Olsson, Asplund och Pauli avgivna reservationen. Vidare yrkar jag beträffande punkten 17, i likhet med herr Witzell, bifall till motionerna I: 184 och II: 240. Därtill lägger jag ett yrkande, att beloppet under punkt 17, 3,850,000 kr., måtte höjas med 600,000 kr. till 4,450,000 kr.

Herr Pauli: Herr talman! Den föregående talaren förklarade själv, att det yrkande, han framförde, inte gjordes med någon större optimism beträffande möjligheten att få det bifallet. Vi, som ha undertecknat den till utlåtandet fogade reservationen, ha inte heller någon sådan optimism, men jag har för min del inte velat underlåta att med denna reservation verkställa en liten opinionsyttring i det här sammanhanget. Vi förstå allesammans, att den hårda tid, som råder, och de stränga besparingsåtgärder, som ha visat sig nödvändiga, tvinga oss i riksdagen till att göra många ting, som vi eljest inte skulle vara med om. Man kan ju över huvud taget ställa den frågan, huruvida det är någon större ändamålsenlighet med besparingsåtgärder, som bidra till att i större eller mindre mån göra folk arbetslösa. Men det är en principfråga, som jag inte skall ta upp i det här sammanhanget.

Det, som huvudreservationen gäller, har redan utvecklats i debatten, och jag behöver inte närmare gå in därpå. Men jag vill säga, att den väsentliga synpunkten för mig har varit, att riksdagen så sent som i fjol gav en förbindelse beträffande förbättringen av skolförhållandena genom utsträckning av lästiden och en därmed följande förbättring av löneställningen för folkskollärarna. Vad som nu sker är, såsom motionen med rätta påpekar, att det lilla antal skoldistrikt, som hitintills inte har begagnat sig av rättigheten att utöka skoltiden och därmed förbättra undervisningen inom sina områden, få fria händer att underlåta denna skolförbättrande åtgärd. Man kan faktiskt säga, att statsmakterna genom detta beslut lägga hyende under lasten genom att uppmuntra eller i varje fall ge en hjälpande hand åt just sådana skoldistrikt, som ha visat sig mest ovilliga att förbättra sitt undervisningsväsen genom förlängning av skoltiden. Det är inte någon vidare trevlig ställning för statsmakterna att nödgas intaga. Jag har inför de svåra principiella betänkligheter, som här resa sig, dels med hänsyn till riksdagens eget så färska ståndpunktstagande och dels med hänsyn till det pedagogiskt olämpliga i saken, ansett dessa betänkligheter väga tyngre än den i förhållande till det här ifrågavarande totalbeloppet ganska ringa besparing, som kan följa. Den beräknade besparingen är för övrigt naturligtvis inte heller någon säker summa, eftersom det dock kan tänkas, att en eller annan av dessa kommuner likväl visar sig vilja fortsätta denna reform.

Beträffande den andra huvudfrågan, som har berörts i den föregående diskussionen, ha vi i utskottet träffat en kompromiss, som yttrat sig i vad man brukar kalla en välvillig motivering. Jag hörde ju, att herr Norman ingalunda var nöjd med denna välvilliga motivering — och det kan jag förstå — men det är allt vad som under nuvarande omständigheter har kunnat åstadkommas. Där säges dock direkt ifrån, att den olikformighet, som förefinnes mellan folkskollärare och småskollärarynnor i fråga om skyldigheten att fullgöra slöjdundervisning utan ersättning, icke är tillfredsställande och att den bör avskaffas. Liksom herr Norman är jag förvånad över att man i departementet funnit så stora svårigheter möta att göra någonting åt denna sak. Jag

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

hoppas, att när frågan i enlighet med utskottets här uttalade önskan på nytt kommer att upptagas, det skall visa sig vara praktiskt möjligt att därvid komma till ett positivt resultat. Till den uppenbara orättvisa, som även i detta fall föreligger, kommer liksom i den andra berörda frågan också det ur rent pedagogisk synpunkt olyckliga i att man vid slöjdundervisningen nödgas använda sådana lärarekrafter, som inte tillhöra de bästa för densamma tillgängliga förhållningarna.

Överhuvud taget måste vi säga, att denna besparingsaktion på en rad punkter — icke bara de nu berörda — måste åstadkomma olyckliga verkningar såväl för undervisningens kvalitet som för lärarnas ställning. Det är därför vår förhoppning, att om tiderna, såsom vi väl skola tro, bli ljusare igen och det statsfinansiella trycket lättar, statsmakterna — i främsta rummet regeringen — skola komma ihåg, att vad som här föreslås och genomföres bör anses ha en provisorisk karaktär och att man sedan skall sträva att återvända till den mera rättvisa och pedagogiskt förnuftiga utveckling, som vi tidigare strävat att befrämja.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig jämte två andra ledamöter undertecknade reservationen.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Herr Norman ansåg tydligen, att jag inte hade eller borde ha något skäl för vad jag yttrade angående den ställning, som folkskollärarkåren i dess helhet torde intaga till denna fråga. Jag har aldrig tvivlat på att folkskollärarkårens stora majoritet fortfarande är djupt intresserad av frågan, ehuru inte, enligt vad jag trodde, på det sätt, som herr Norman intygade. Men om herr Norman granskar namnen på de utskottsmedlemmar, som stå för statsutskottets utlåtande, finner han nog, att det låg en ganska god motivering bakom mitt uttalande i det fallet.

I allt vad herr Norman sade om slöjdundervisningen ger jag honom rätt. Där har vi ju stått på samma sida och jämt och ständigt kämpat gemensamt. Men jag vill bara erinra om något, som herr Pauli var inne på, nämligen att det bästa ibland kan bli fiende till det goda, när det gäller att handla. Herr Norman observerar nog, att utskottets — om man så vill — kompromiss i motiveringen lägger stark vikt på den kommande revisionen av gällande bestämmelser och utgår ifrån att de svårigheter, som herr Norman nu pekade på och beträffande vilka han ovedersägligen har rätt, då skola komma att lösas. Ja, det är kanske inte så trösterikt för kåren och inte heller så mycket att hålla på, men det är ju ändå något. Och hellre än att stänga denna utväg med hänvisning till en rättelse i samband med den blivande revisionen avstod jag — och förmodligen åtskilliga med mig — från demonstrationen att yrka bifall till motionen för den lilla förhoppning, som härigenom lämnades öppen.

Det är bara två saker jag har att säga min vän herr Andersson i Fältenborg. Det ena, som herr Pauli också var inne på, gäller herr Anderssons hänvisning till att skoldistriktet ha rätt att genomföra förändring och därigenom kunna rätta till riksdagens beslut. Ja, visst ha de rätt till det, men när riksdagen beslutar, att man skall spara — hur går det då för de lojala kommuner, som i ett sådant fall anse, att de skola rätta sig efter riksdagens anvisning? Är det inte troligt, att riksdagens beslut rörande denna sparsamhet kommer att tolkas på sådant sätt, att förändringen i skoldistriktet inte genomföres i så snabb takt som man annars skulle ha kunnat vänta och som hittills har skett? Det överlämnas faktiskt åt godtycket ute i orterna, om denna förändring skall genomföras eller ej. Det blir således i flera distrikt ett uppskov på obestämd tid i det hänseendet.

Då herr Andersson sedan som förklaring till att riksdagen varit tvungen

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)
att bryta sitt löfte anförde vad som skett vid behandlingen av åttonde huvudtiteln, vill jag fästa herr Anderssons liksom de övriga kammarledamöternas uppmärksamhet på att Kungl. Maj:t där också frånträtt ett löfte av riksdagen, nämligen i fråga om professuren i folkminnesforskning. Statsutskottet och riksdagen ansågo, trots att Kungl. Maj:t då liksom nu anförde sparsamhetsskäl, att det inte gick an att rygga det bestämda löfte, som riksdagen hade givit, fastän det då blott gällde en enda person. Herr Andersson kan ju invända, att det den gången bara var fråga om några få tusen kronor, medan det nu rör sig om 400,000 kronor. Ja, då gällde det bara en person, och nu gäller det 1,200 personer. Hur herr Andersson än resonerar i det fallet, tror jag likväl, att herr Andersson i djupet av sin rättfärdiga själ håller med mig om att riksdagen gjorde rätt, när den inte bröt sitt löfte i det förra fallet. Sedan får herr Andersson göra upp med sig själv, hur pass rättfärdig riksdagen är, när den bryter sitt löfte i detta fall.

Herr Brandt: Herr talman! Diskussionen i denna viktiga fråga föres ju nästan inför tomma bänkar. Det gäller ju också bara 1,200 lärare, som ha blivit uppenbart orättvist behandlade. Det är kanske en liten tröst, att vissa frontavsnitt uppe på åhörarläktaren äro litet bättre besatta.

Med djup beklämning ha inte bara Sveriges lärare utan även inspektörerna tagit del av statsutskottets uttalande, och vår beklämning har inte minskats av att skolöverstyrelsens chef har ansett sig kunna medverka till detta uttalande och till den utgång, som är given.

Jag skall inte upprepa de argument, som här ha anförts. Debatten har varit lång nog. Vad som är alldeles ofrånkomligt måste jag dock understryka. Här föreligger ett uppenbart löftesbrott. Här föreligger en uppenbar orättvisa mot ett visst antal lärare. Här är fråga om en åtgärd, som är direkt skadlig för Sveriges folkskoleväsen. Jag talar inte i minsta mån på Dalarnas vägnar, där jag själv är stationerad som inspektör. I mitt eget inspektionsområde ha vi praktiskt taget överallt 39 $\frac{1}{2}$ veckors lästid. En enda skola har 34 $\frac{1}{2}$ veckors lästid. Den kommer naturligtvis att bibehålla detta, så länge riksdagen intager samma hållning som nu. På denna punkt gillar jag helt vad som har sagts från reservanternas sida.

Vad slöjden beträffar, skall jag bli lika kortfattad. Jag vill bara lämna den upplysningen — om någon bryr sig om den — att jag av erfarenhet kan vitsorda, att oerhört stora svårigheter ha uppkommit genom den nya slöjdkungörelsen. Det var ett mycket träffande ord, som herr Norman fällde, när han sade, att det blir ett fullkomligt virrvarr. Vi veta inte, hur vi skola klara upp den saken, och det kommer att bli än värre. För mig är det avgörande de pedagogiska olägenheterna — hur vi nu skola kunna draga oss fram, om vi helt enkelt tvingas att hålla slöjden i gång genom att låta lärare, som inte äro så lämpliga för uppgiften, ändå ha hand om den.

På dessa punkter ber jag således för min del att få ansluta mig till det yrkande, som gjorts av herr Norman.

Emellertid är jag också i den situationen att jag kan delta i en annan opinionsyttring än den, som här riktats mot statsutskottet mera såsom ett klander. På grund av föredragsordningen beträffande statsutskottets utlåtande är det en punkt som måste upptagas i detta sammanhang, nämligen punkt 15, som bland annat berör den frivilliga gymnastiken. Jag vill här begagna tillfället att ge uttryck åt den stora glädje och tillfredsställelse, som Sveriges frivilliga gymnaster erfara över statsutskottets utlåtande, vilken glädje kommer att än ytterligare ökas, när det beslut, som riksdagen nu kommer att fatta, blir känt ute i landet. Det finns särskild anledning att trycka på stats-

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

utskottets uttalande, att det ligger i sakens natur, att folkskolornas gymnastiklokaler ställas till den frivilliga gymnastikens förfogande. Just så skall det sägas, och just i den formen skall det gå ut över Sveriges land. Det ligger verkligen i sakens natur, att dessa ofta dyrbara gymnastiklokaler utnyttjas så mycket som möjligt. Det är roligt att få spritt i vida kretsar, att statsutskottet anser självfallet, att dessa gymnastiklokaler skola få utnyttjas av den frivilliga gymnastiken, utan hyra och endast mot gäldande av kostnaderna för lyse och rengöring. Det är viktigt och rättvist, att detta blir sagt. Utskottet använder den retoriska formen, att det har »svårt att förstå», att de lokala myndigheterna på något håll skulle ställa sig avvisande. Ja, det kan låta otroligt och vara svårt att förstå, och därför är det bra, att statsutskottet har tagit bladet från munnen. I den motion i denna fråga som jag har väckt, erinrar jag om möjligheten att uppställa som villkor för statsbidrag till nya skolhusbyggnader och alltså även gymnastiklokaler, att de senare få användas även för den frivilliga gymnastiken, och det är tacknämligt, att statsutskottet och riksdagen icke ha något emot att ett sådant villkor uppställles. Emellertid dröjer det väl ganska länge, innan vi nu få sätta i gång med nya skolhusbyggen — fast någon gång hoppas vi att det kommer att ske — och därför betyder det kanske inte så mycket, om ett sådant villkor just nu uppställles. Det avgörande är, att det klart säges ifrån, att de nuvarande lokalerna få och böra användas för den frivilliga gymnastiken.

Jag har velat begagna detta tillfälle att framföra ett hjärtligt tack till statsutskottet från alla Sveriges frivilliga gymnaster för att denna fråga har fått en sådan lycklig utgång.

Herr Norman: Herr talman! När jag gjorde mitt yrkande beträffande anslagsbeloppet under punkt 17, förbisåg jag, att med det rekvisitionsförfarande, som gäller, kommer ett nu fattat beslut icke att påverka nästkommande budgetår, utan först det därpå följande. Ett vidhållande av mitt yrkande skulle alltså i realiteten innebära en önskan om en retroaktiv tillämpning för detta budgetår av de bestämmelser, som gällde före kungörelsen i höstas. Detta vore visserligen både rättvist och riktigt, men så långt vågar jag inte gå, och jag hemställer därför att få återta mitt yrkande om anslagshöjning under punkt 17 och begränsar yrkandet till ett instämmande i vad herr Wittzell hemställt.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Jag måste säga, att jag onekligen tyckte bättre om senare delen av herr Brandts anförande än om förra delen. I den förra delen talade han om det löftesbrott, som riksdagen skulle ha gjort sig skyldig till. Jag vill då framhålla, att de 1,200 skolklasser det här gäller ha haft möjlighet att vilken dag som helst övergå från 34 $\frac{4}{7}$ till 36 $\frac{4}{7}$ veckors lästid. Varför ha de inte gjort det?

Det är också ett annat påpekande, som jag skulle vilja göra till herr Brandt. Det skulle nog inte bli så angenämt för herr Brandt, om han bleve ålagd att inom sitt inspektionsområde den 1 juli tvångsvis överföra ett stort antal skoldistrikt från 34 $\frac{4}{7}$ till 36 $\frac{4}{7}$ veckors lästid. — Jag undrar, om den tid vi nu leva i är så lämpad för sådana utomordentliga åtgärder som att *tvinga* skoldistriktet att övergå från en lästid till en annan. Det torde vara bättre, herr Brandt, att vänta därmed någon tid, tills lugnare förhållanden ha inträtt.

Herr Brandt: Vi veta ju alla, att skoldistriktet inte äro tvingade att stå och stampa och uppehålla status quo. Vi veta också, att det bland skoldistrikt, som redan haft 39 $\frac{1}{2}$ veckors lästid, rått en viss tvekan, om man inte

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)
efter riksdagens beslut i fjol borde återgå till den kortare lästiden. Det är onekligen lyckligt, att inte riksdagens beslut i fjol, som enligt min mening inte gick tillräckligt långt, har medfört en reträtt i de skoldistrikt, där man haft det bra ordnat. Denna herr Anderssons invändning är alltså redan bemött från annat håll. Det finns ingen anledning att förmoda, att skoldistrikt, som ha 34 1/2 veckors lästid, efter riksdagens beslut i dag komma att öka den inom den närmaste tiden.

Herr Andersson vädjade till mig såsom folkskolinspektör och menade, att det inte varit något nöje att tvinga skoldistriktet att införa den längre lästiden. Jag kan försäkra herr Andersson, att det är ett alldeles sällsynt och utsökt nöje att få vara i den situationen, att man kan medverka till att genomföra sådana reformer. Ty det visar sig, att så snart man har lagen bakom ryggen och får tillfälle att tala reson med folket i skoldistriktet, går det alldeles utmärkt. Jag fick 39 veckors lästid införd överallt, praktiskt taget i en handvändning. Men skulle riksdagen säga ifrån, att den inte vill vara med och hjälpa till, så kommer det att gå dåligt.

Herr Boman: Herr talman! Jag vill endast ge uttryck åt den förhoppningen, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av föreskrifter rörande gymnastiklokalernas öppethållande för den frivilliga gymnastiken måtte noga beakta de intressen, som företrädas även av andra gymnastikutövande organisationer än det specialförbund, som jag förmodar står herr Brandt nära. Man kan annars befara, att Svenska gymnastikförbundet favoriseras, och detta hoppas jag att Kungl. Maj:t förebygger.

Dessutom vill jag uttala den förhoppningen, att kommunerna inte föreskrivas, hur mycket de få ta betalt för sina lokaler. Det må tillkomma den kommun, som äger att svara för lokalen, att själv bestämma gottgörelsen med hänsyn till de kostnader, som påvåla densamma.

Herr Olsson, Oskar: Den siste ärade talaren har inte den ringaste anledning till den misstanke, som han försökte läsa in i utskottets utlåtande. Utskottet talar om den frivilliga gymnastiken, och inte om den frivilliga gymnastiken inom en viss organisation.

Herr Brandt: Det har frapperat mig att herr Boman är så fruktansvärt rädd för att vi talare på Dalabänken skola bli missuppfattade. Så var det härmdagen, då det var fråga om de samvetsömma. Jag deklarerade min avslutning till parollen, att vi skulle släss till sista man, men då kom herr Boman och förklarade, för att jag inte skulle bli missförstådd, att Dalarnas folk var berett att kämpa till sista man utan samvetsbetänkligheter. Likadant här. Vi ha varit lyckliga nog att få hjälp av statsutskottet i och för upplåtande av skolornas gymnastiklokaler till den frivilliga gymnastiken, och nu kommer herr Boman och påpekar, att denna förmån bör tillkomma alla frivilliga gymnaster och inte bara dem, som äro organiserade i Svenska gymnastikförbundet. Jag har inte haft den ringaste tanke på att något speciellt förbund skulle vara utvalt. Jag glädde mig endast över statsutskottets liberala linje att vilja upplåta gymnastiklokalerna utan annan ersättning än för lyse och rengöring. Statsutskottet nämnde inte någon hyra, men genast var herr Boman framme — jag hoppas i gymnastikens intresse — och menade att man inte borde hindra kommunerna från att ta hyra för lokalerna. Jag upprepar, att statsutskottet, just genom att nämna endast lyse och rengöring, hållit för alldeles självklart, att lokalerna kostnadsfritt skulle ställas till den frivilliga gymnastikens förfogande.

Ang. vissa anslag till folkskoleväsendet m. m. (Forts.)

Herr **Boman**: Även om jag sannolikt inte är den ende, som missförstår herr Brandt, vill jag påpeka, att jag på intet sätt polemiserar mot honom i denna debatt. Vad jag gav uttryck åt var, att den frivilliga gymnastiken överhuvud taget skulle ha samma gynnade ställning som det specialförbund jag nämnde. Jag gjorde det i egenskap av gammal idrottsman, därför att jag har den erfarenheten, att gymnastiken på ett synnerligen anmärkningsvärt sätt favoriseras framför den fria idrotten.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Witzell*, att sistnämnda förslag skulle godkännas med den ändring, som föranleddes av bifall till punkten 1 i den i ämnet väckta motionen I: 184.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till det under 2:o) här ovan upptagna yrkandet, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 117, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 118, i anledning av väckt motion om vikariatsersättning till pensionerade före detta folk- och småskollärare;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för professorn S. B. Liljegren att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.; samt

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för luftfartsfonden m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutsrottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överenskommelse med lotsverkets enskilda pensionskassa om övertagande av viss del av kassans rörelse, m. m.; och

nr 28, i anledning av väckt motion om pension åt förre fanjunkaren i arméns reserv Claes Albin Mannbys änka Frida Mannby.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 223, 225 och 226.

Anmäldes bankoutsrottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 197, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överenskommelse med lotsverkets enskilda pensionskassa om övertagande av viss del av kassans rörelse, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 27 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 206, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m. m. (moratorielag).

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att andra kammaren beträffande utskottets utlåtande nr 28 fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 207, till Konungen angående tydliggörande av namnunderskrift å expedition från offentlig myndighet.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 201, av herr *Elofsson, Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet; och

nr 202, av herr *Johanson, Karl Emil*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till skydd för prästgårdarnas byggnadskultur.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som kommer att hållas onsdagen den 8 nästkommande maj, företaga följande val, nämligen

dels av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning,

dels ock av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr **förste vice talmannen** erhöll ordet och anförde: Herr talman! I anslutning till det av kammaren nu fattade beslutet får jag föreslå, att kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skola utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa, bestämmas till tio.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets memorial:

nr 13, med förslag till ändrad lydelse av §§ 23, 38 mom. 1 och 50 riksdagsordningen; samt

nr 14, med förslag till ändrad lydelse av §§ 58, 59 och 60 mom. 1 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under tjänstgöring i fredstid (fredsfamiljebidragsförordning), jämte i ämnet väckta motioner ävensom angående anslag till familjebidrag åt värnpliktiga;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen för budgetåret 1940/41 gjorda framställning om anslag till bidrag till driften av vårdhem för lättskötta sinnessjuka jämte i ämnet väckta motioner;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till barnsjukvården m. m.;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad användning av ett för budgetåret 1937/38 till lån till svenska diakoniss-sällskapet för om- och tillbyggnadsarbeten vid skyddshemmet Sjötorp anvisat anslag;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes; samt

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

bankoutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckt motion angående skyddande av sammanslutningar, företag, föreningar o. dyl. från oskäligt uppdrivna anspråk på ersättning för rättighet att genom mekaniska instrument, däri inbegripet radiomottagningsapparat, återgiva musikaliska verk; samt

nr 30, i anledning av väckt motion om utredning rörande erforderliga lagbestämmelser angående förvaltningsdomstolars och förvaltningsmyndigheters organisation och verksamhet vid krig eller krigsfara m. m.; ävensom

jordbruksutskottets memorial nr 34, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1939 försålda och bortbytta tomter och områden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.36 på dagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Günther* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 227, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaary;
- nr 228, angående anslag till främjande och nyttiggörande av vissa uppfinningar m. m.; samt
- nr 229, angående anslag till Statens informationsstyrelse för budgetåret 1940/41.

Justerades protokollet för den 24 innevarande månad.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 167, angående anslag till bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hyresbidrag och provisorisk avlöningsförstärkning under budgetåret 1939/40 till flaggkorpraler i flottans reserv vid militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering m. m.;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av staden Eksjö's förpliktelser beträffande innehavare av vissa befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätten i staden komma att indragas;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Häre-radsrätterna: Avlöningar m. m.;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till manskaps-avlöningsreglemente m. m.;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om ändring av 66 § 2 mom. civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m.;

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av Svea trängkärs kasernområde;

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutande av avtal mellan kronan och Karlskrona stad om reglering av vissa tvistiga mellan-havanden;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalin-vestering i fonden för förslag till statsverket till förvärv av mark vid Hårs-fjärden;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för ut-bildning av viss ersättningspersonal;

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av viss statens anstalt för sinnesslöa flickor tillhörig mark;

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för professorn S. B. Liljegren att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; samt

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 313, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående åtgärder mot nedskräpande eller vandalisering och förstöring av mark eller vatten inom bebyggda områden eller i dessas närhet, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 223, angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 225, med förslag till lag om meddelande av förordnande att lantarbetstidslagen den 15 juni 1939 (nr 255) icke skall äga tillämpning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 226, angående anslag till arkivfotografering av vissa handlingar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Elofsson, Gustaf*, m. fl. väckta motionen, nr 201, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Johanson, Karl Emil*, väckta motionen, nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till skydd för prästgårdarnas byggnadskultur.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets memorial nr 13 och 14, statsutskottets utlåtanden nr 122—127, bankoutskottets utlåtande nr 29 samt första lagutskottets utlåtanden nr 29 och 30.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 34, med överlämnande till riksdagen av förteckning över av vattenfallsstyrelsen under år 1939 försålda och bortbytta tomter och områden.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 167 och 227—229 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Nordenson* väckte en motion, nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar m. m.;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till nybyggnad för de teoretiska institutionerna m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag under riksstatens åttonde huvudtitel till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillhörig mark i Luleå, m. m.;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens krisrevision för budgetåret 1940/41; och

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kostnader för dyrortsgruppering för budgetåret 1940/41;

första lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om riksdagens samtycke till utfärdande av förordnande jämlikt 1 § lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 35, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lönegradsplacement av egnahemsdirektörer hos egnahemsnämnderna;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fraktlindring för kalk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till viss lagring av jordbruksprodukter m. m.;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, angående rätt för värnpliktig och reservofficer att i vissa civila befattningar och därmed jämförlig kommunal lärartjänst tillgodoräkna sig militär tjänstgöringstid; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om åtgärder för nedbringande av byggnadskostnaderna i fråga om den offentliga byggnadsverksamheten.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.13 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 3 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 167, angående anslag till bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner;

nr 227, angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; nr 228, angående anslag till främjande och nyttiggörande av vissa uppfinningar m. m.; samt

nr 229, angående anslag till Statens informationsstyrelse för budgetåret 1940/41.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herr *Nordensons* motion, nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 128—133 och första lagutskottets utlåtande nr 31.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 35, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lönegradsplacering av egnahemsdirektörer hos egnahemsnämnderna, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 36—38, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6 och kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 204, om världsfredens och den internationella rättsordningens program samt svensk propaganda för den varaktiga freden.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens arbetsmarknadskommission m. m.; och

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till Socialstyrelsen: Avlöningar till personal för verksamheten i allmänhet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.07 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.